

LOUNAIS-HÄMEEN SELKÄRANKAISET, Vertebrata 1.8.1997

ANTERO SUORANTA & JORMA KETTUNEN

Julkaistu: Lounais-Hämeen Luonto 84 (1997), s. 4-16

Lounais-Hämeen alueelta on viimeksi julkaistu selkärankaisten lajiluettelo 36 vuotta sitten (BRANDER & al. 1961). Siinä on päädytty 9 kunnan alueella lukuun 286, ja ”lopulliseksi” lukumääräksi on ennakoitu 300 lajia.

Vuoden 1961 jälkeen selkärankaisten lajimäärä on kuitenkin lisääntynyt, etenkin lintujen osalta. Syynä on lisääntynyt ornitologinen havainnointi ja parantunut lajituntemus. Onhan linnuista saatavilla paljon määrittämissoppaita ja lintutieteellisten yhdistysten toiminta on monin tavoin aktivoitunut.

Tässä kirjoituksessa olemme käyttäneet perustana em. vuoden 1961 lajiluetteloa. Poikkeuksena ovat kuntaliitosten aiheuttamat muutokset: Someron ja Somerniemen havainnot ovat nyt yhdessä Someron havainnoita, samoin Kojjärven havainnot ovat mukana Forssan kohdalla.

Aineistona on käytetty Lounais-Hämeen Lintuharrastajat ry:n, Lounais-Hämeen Luonnonsuojeluyhdistys ry:n sekä Pirkanmaan Lintutieteellinen yhdistys ry:n julkaisuja ja arkistotietoja sekä Forssan Luonnonhistoriallisen Museon kokoelmätietoja. Lisäksi lukuisat alan harrastajat ja tutkijat ovat antaneet käyttöömmme omia havainnoita. Aineisto on tallennettu kahden ensinmainitun yhdistyksen arkistoihin.

Lintujen osalta olemme jättäneet pois useita kuntakohtaisia havainnoita, joita ei vielä luettelon painattamishetkellä oltu tarkistettu aluerariteettitoimikunnissa tai valtakunnallisessa rariteettikomiteassa. Vuoden 1961 lajiluettelossa ollut idännaakka (*Corvus dauricus*) Forssasta on jätetty pois luettelosta, koska havaintoa ei ole hyväksytty. Tiibetinhani eli intianhanhi (*Anser indicus*) luokitellaan nyt tarhakarkulaiseksi, joten siitä Jokioisista ja Tammelasta tehdyt havainnot (esim. MIKOLA 1980) on jätetty pois. Havainnot kupariviuhkasorsasta (*Oxyura jamaicensis*) Urjalasta vuodelta 1997 on edelliseen viitaten jätetty myös pois listalta.

Nisäkkäistä olemme jättäneet pois havainnot rämemajavasta (*Myocastor cyopus*) Forssasta ja Humppilasta sekä naalista eli siniketusta (*Alopex lagopus*) Forssan, Tammelan ja Ypäjän alueelta tehdyt havainnot. Kummatkin lajit ovat metsästyslain mukaan suomalaisia riistaeläimiä, mutta kaikki näistä luonnossa tehdyt havainnot ovat selvästi hoidossa olleista eläimistä. Nämä lajit tuskin pystyvät lisääntymään, tai edes talvehtimaan Lounais-Hämeen luonnossa.

Viiksisiippa on nykyisin erotettu kahdeksi lajiksi: viiksisiipaksi (*Myotis mystacinus*) ja isoviiksisiipaksi (*M. brandtii*). Alueellamme on tehty vähän lepakkotutkimuksia, ja sen takia näiden kahden lepakkolajin osalta esiintymistiedot ovat hyvin puutteelliset. Isolepakko (*Nyctalus noctula*) on mukana tässä lajiluettelossa kuten vuonna 1961, vaikka siitä aikanaan on tehty pelkkiä näköhavainnoita.

Joidenkin lajien kohdalle olemme lisänneet asiaa koskevia kirjallisuusviitteitä (sarake V). Muut käytetyt lyhenteet ovat

So	Somero	Y	Yleisyys
Yp	Ypäjä	+	Satunnainen
Jo	Jokioinen	++	Harvalukuinen
Fo	Forssa	+++	Melko yleinen
Ta	Tammela	++++	Yleinen
Hu	Humppila		
Ur	Urjala		

E	Esiintyminen
x	Lisääntyvä kanta
(x)	Enemmän o kuin x
o	Tilapäinen esiintyminen
-	Nykyisin hävinnyt laji Lounais-Hämeestä
☉	Tieto otettu suoraan edellisestä lajiluettelosta (BRANDER & al. 1961), lintujen osalta mahdollisesti tarkistamaton
①	Muuttoaikoina
②	Kevätmuutolla
③	Vanhoja pesintähavaintoja
④	Istutuksia
⑤	Pesintähavainto
⑥	Vaellus

Laji	Tiet. nimi	So	Yp	Jo	Fo	Ta	Hu	Ur	E	Y	V
Ympyräsuiset, CEPHALASPIDOMORPHI											
Pikkunahkiainen	<i>Lampetra planeiri</i>	+	+	+	+	+	-	-	x	++	
Luukalat, OSTEICHTHYES											
Ankerias	<i>Anguilla anguilla</i>	+	+	+	+	+	+	+	o	++	④
Taimen	<i>Salmo trutta</i>	+	-	+	+	+	-	+	(x)	+	④
Kirjolohi	<i>Oncorhynchus mykiss</i>	+	+	+	+	+	-	-	o	++	④
Muikku	<i>Coregonus albula</i>	+	-	+	+	+	-	+	x	++	1
Siika	<i>Coregonus lavaretus</i>	+	-	+	+	+	-	+	x	++	
Peledsiika	<i>Coregonus peled</i>	+	-	-	-	-	-	-	o	+	④
Harjus	<i>Thymallus thymallus</i>	+	-	-	-	-	-	-	x	++	④
Kuore	<i>Osmerus eperlanus</i>	+	-	+	-	+	-	+	x	++	
Hauki	<i>Esox lucius</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Särki	<i>Rutilus rutilus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Turpa	<i>Leuciscus cephalus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++	
Säyne	<i>Leuciscus idus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	+++	
Sorva	<i>Scardinius erythrophthalmus</i>	+	-	+	+	+	+	+	x	++	
Toutain	<i>Aspius aspius</i>	+	-	+	+	-	-	-	x	++	④
Suutari	<i>Tinca tinca</i>	+	-	-	+	+	-	+	x	++	④
Törö	<i>Gobio gobio</i>	+	+	+	+	-	-	-	x	++	
Salakka	<i>Alburnus alburnus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Pasuri	<i>Blicca bjoerkna</i>	+	+	+	+	+	-	+	x	++++	
Lahna	<i>Abramis brama</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Sulkava	<i>Abramis ballerus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	+++	
Ruutana	<i>Carassius carassius</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Karppi	<i>Cyprinus carpio</i>	+	-	+	-	+	-	+	x	++	④
Kivenuoliainen	<i>Noemacheilus barbatulus</i>	+	+	+	+	+	+	-	x	++	
Piikkimonni	<i>Ictalurus nebulosus</i>	-	-	-	-	+	-	-	o	+	④
Made	<i>Lota lota</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Kivisimppu	<i>Cottus gobio</i>	+	-	+	+	+	+	+	x	++	
Kuha	<i>Stizostedion lucioperca</i>	+	+	+	+	+	-	+	x	+++	
Ahven	<i>Perca fluviatilis</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Kiiski	<i>Gymnocephalus cernuus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	

Laji	Tiet. nimi	So	Yp	Jo	Fo	Ta	Hu	Ur	E	Y	V
Sammakkoeläimet, AMPHIBIA											
Rupikonna	<i>Bufo bufo</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	+++	
Viitasammakko	<i>Rana arvalis</i>	-	-	-	+	+	-	+	X	++	
Sammakko	<i>Rana temporaria</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	++++	
Vesilisko	<i>Triturus vulgaris</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	++	
Matelijat, REPTILIA											
Sisilisko	<i>Lacerta vivipara</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	++++	
Vaskitsa	<i>Anguis fragilis</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	+++	
Rantakäärme	<i>Natrix natrix</i>	+	+	+	+	+	+	+	(X)	+	
Kyy	<i>Vipera berus</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	++++	
Linnut, AVES											
Kaakkuri	<i>Gavia stellata</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	+	
Kuikka	<i>Gavia arctica</i>	+	-	+	+	+	+	+	X	+++	
Pikku-uikku	<i>Podiceps ruficollis</i>	-	-	-	-	-	-	+	O	+	3
Silkkuiikku	<i>Podiceps cristatus</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	+++	
Härkälintu	<i>Podiceps griseigena</i>	+	-	+	+	+	+	+	X	++	
Mustakurkku-uikku	<i>Podiceps auritus</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	++	
Myrskykeiju	<i>Oceanodroma leucorhoa</i>	-	-	-	-	+	-	-	O	+	4
Merimetso	<i>Phalacrocorax carbo</i>	-	-	-	+	+	-	+	O	+	5
Kaulushaikara	<i>Botaurus stellaris</i>	-	-	-	+	+	-	+	X	+	
Jalohaikara	<i>Egretta alba</i>	-	-	-	+	-	-	+	O	+	6, 7
Harmaahaikara	<i>Ardea cinerea</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	++	
Mustahaikara	<i>Ciconia niger</i>	-	-	-	+	+	-	+	O	+	3, 8
Kattohaikara	<i>Ciconia ciconia</i>	+	+	+	+	+	-	-	O	+	
Kyhmyjoutsen	<i>Cygnus olor</i>	+	-	+	+	+	-	+	O	+	①
Pikkujoutsen	<i>Cygnus columbianus</i>	+	-	-	+	+	-	+	O	+	9
Lalujoutsen	<i>Cygnus cygnus</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	+++	
Metsähanhi	<i>Anser fabalis</i>	+	+	+	+	+	+	+	O	++++	①
Lyhytnokkahanhi	<i>Anser brachyrhynchus</i>	-	-	+	-	-	-	+	O	+	10, 11
Tundrahanhi	<i>Anser albifrons</i>	-	+	+	+	+	-	-	O	+	10
Kiljuhanhi	<i>Anser erythropus</i>	-	-	-	-	+	-	+	O	+	12
Merihanhi	<i>Anser anser</i>	-	+	+	+	+	-	+	O	+	
Kanadanhanhi	<i>Branta canadensis</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	++	
Valkoposkihanhi	<i>Branta leucopsis</i>	+	+	-	+	+	+	+	O	+	13
Sepelhanhi	<i>Branta bernicla</i>	+	+	+	+	+	-	-	O	+	
Ristisorsa	<i>Tadorna tadorna</i>	-	+	+	-	-	-	+	O	+	14
Haapana	<i>Anas penelope</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	++++	
Harmaasorsa	<i>Anas strepera</i>	-	-	+	-	+	-	-	O	+	15
Tavi	<i>Anas crecca</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	++++	
Sinisorsa	<i>Anas platyrhynchos</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	++++	
Jouhisorsa	<i>Anas acuta</i>	+	+	+	+	+	-	+	X	++	
Heinätavi	<i>Anas querquedula</i>	-	+	+	+	+	+	+	X	++	
Lapasorsa	<i>Anas clypeata</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	++	
Punasotka	<i>Aythya ferina</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	+++	
Tukkasotka	<i>Aythya fuligula</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	+++	
Lapasotka	<i>Aythya marila</i>	-	-	+	+	+	-	+	O	+	
Haahka	<i>Somateria mollissima</i>	-	-	+	-	+	-	-	O	+	16
Kyhmyhaahka	<i>Somateria spectabilis</i>	-	-	-	-	-	-	+	O	+	17

Laji	Tiet. nimi	So	Yp	Jo	Fo	Ta	Hu	Ur	E	Y	V
Allihaahka	<i>Polysticta stelleri</i>	-	-	+	+	+	+	-	o	+	
Alli	<i>Clangula hyemalis</i>	+	+	+	+	+	+	+	o	++	①
Telkkä	<i>Bucephala clangula</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Mustalintu	<i>Melanitta nigra</i>	+	+	+	+	+	+	+	o	+	②
Pilkkasiipi	<i>Melanitta fusca</i>	+	-	+	+	+	-	+	o	+	
Uivelo	<i>Mergus albellus</i>	+	+	+	+	+	+	+	o	+	
Tukkakoskelo	<i>Mergus serrator</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++	
Isokoskelo	<i>Mergus merganser</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++	①
Mehiläishaukka	<i>Pernis apivorus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Isohaarahaukka	<i>Milvus milvus</i>	-	-	-	+	+	-	-	o	+	18
Merikotka	<i>Haliaetus albicilla</i>	+	+	+	+	+	+	+	o	+	①
Ruskosuohaukka	<i>Circus aeruginosus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++	
Sinisuohaukka	<i>Circus cyaneus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++	
Kanahaukka	<i>Accipiter gentilis</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Varpushaukka	<i>Accipiter nisus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Hiiirihaukka	<i>Buteo buteo</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Piekana	<i>Buteo lagopus</i>	+	+	+	+	+	+	+	o	++++	①
Kiljukotka	<i>Aquila clanga</i>	-	-	-	-	+	-	-	o	+	19, 5
Kotka	<i>Aquila chrysaetos</i>	+	+	+	+	+	+	+	o	+	
Sääksi	<i>Pandion haliaetus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Tuulihaukka	<i>Falco tinnunculus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++	
Punajalkahaukka	<i>Falco vespertinus</i>	-	-	+	+	+	-	+	o	+	
Ampuhaukka	<i>Falco columbarius</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++	
Nuolihaukka	<i>Falco subbuteo</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Muuttohaukka	<i>Falco peregrinus</i>	+	-	+	+	+	+	+	o	+	③
Pyy	<i>Bonasa bonasia</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	+++	
Riekko	<i>Lagopus lagopus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	+	
Teeri	<i>Tetrao tetrix</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	+++	
Metso	<i>Tetrao urogallus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++	
Peltoppy	<i>Perdix perdix</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	+++	④
Viiriäinen	<i>Coturnix coturnix</i>	-	-	+	-	-	+	-	o	+	20, 21
Fasaani	<i>Phasianus colchicus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	+++	④
Luhtakana	<i>Rallus aquaticus</i>	+	-	-	+	+	-	+	x	++	
Luhtahuitti	<i>Porzana porzana</i>	+	+	+	+	+	-	+	x	+++	
Pikkuhuitti	<i>Porzana parva</i>	-	-	-	+	+	-	-	(x)	+	22, 23
Ruisräikkä	<i>Crex crex</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++	
Liejukana	<i>Gallinula chloropus</i>	+	-	+	+	+	-	-	x	++	
Nokikana	<i>Fulica atra</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	+++	
Kurki	<i>Grus grus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	+++	
Meriharakka	<i>Haematopus ostralegus</i>	-	+	+	+	+	-	+	o	+	
Pikkutylli	<i>Charadrius dubius</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++	
Tylli	<i>Charadrius hiaticula</i>	-	+	+	+	+	-	+	o	++	①
Keräkurmitsa	<i>Eudromias morinellus</i>	-	-	-	-	-	-	+	o	+	24
Kapustarinta	<i>Pluvialis apricaria</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	+++	
Tundrakurmitsa	<i>Pluvialis squatarola</i>	-	-	-	-	-	-	+	o	+	
Töyhtöhyppä	<i>Vanellus vanellus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Isosirri	<i>Calidris canutus</i>	-	-	-	+	-	-	+	o	+	19
Pulmussirri	<i>Calidris alba</i>	-	-	-	+	-	-	-	o	+	18
Pikkusirri	<i>Calidris minuta</i>	-	+	+	+	+	-	-	o	++	
Lapinsirri	<i>Calidris temminckii</i>	-	+	+	+	+	-	+	o	++	
Kuovisirri	<i>Calidris ferruginea</i>	+	+	+	+	-	-	-	o	+	18
Suosirri	<i>Calidris alpina</i>	-	+	+	+	+	-	+	o	++	
Jänkäsirriäinen	<i>Limicola falcinellus</i>	-	-	+	+	+	-	+	o	+	25

Laji	Tiet. nimi	So	Yp	Jo	Fo	Ta	Hu	Ur	E	Y	V
Suokukko	<i>Philomachus pugnax</i>	+	+	+	+	+	+	+	(x)	++++	
Jänkäkurppa	<i>Lymnocyrtes minimus</i>	-	+	+	+	+	-	+	o	+	
Taivaanvuohi	<i>Gallinago gallinago</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Heinäkurppa	<i>Gallinago media</i>	-	-	-	+	+	+	+	o	+	
Lehtokurppa	<i>Scolopax rusticola</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Mustapyrstökuiri	<i>Limosa limosa</i>	-	-	+	+	+	-	-	(x)	+	⑤ 15,16,14
Punakuiri	<i>Limosa lapponica</i>	-	+	-	-	+	-	+	o	+	15
Pikkukuovi	<i>Numenius phaeopus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++	
Kuovi	<i>Numenius arquata</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Mustaviklo	<i>Tringa erythropus</i>	+	+	+	+	+	+	+	o	++	
Punajalkaviklo	<i>Tringa totanus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++	
Valkoviklo	<i>Tringa nebularia</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	+++	
Metsäviklo	<i>Tringa ochropus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Liro	<i>Tringa glareola</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Rantakurvi	<i>Xenus cinereus</i>	-	-	-	+	-	-	-	o	+	18
Rantasipi	<i>Actitis hypoleucos</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Karikukko	<i>Arenaria interpres</i>	-	-	-	-	+	-	-	o	+	⊕
Vesipääsky	<i>Phalaropus lobatus</i>	-	-	+	+	+	-	+	o	+	
Leveäpyrstökihi	<i>Stercorarius pomarinus</i>	-	-	-	-	-	+	-	o	+	⊕
Merikihi	<i>Stercorarius parasiticus</i>	-	-	+	-	-	-	-	o	+	16
Pikkulokki	<i>Larus minutus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++	
Naurulokki	<i>Larus ridibundus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Kalalokki	<i>Larus canus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Selkälokki	<i>Larus fuscus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	+	
Harmaalokki	<i>Larus argentatus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Isolokki	<i>Larus hyperboreus</i>	+	-	-	-	-	-	-	o	+	⊕
Merilokki	<i>Larus marinus</i>	-	+	-	+	+	-	+	o	++	16, 3
Räyskä	<i>Sterna caspia</i>	-	-	-	-	+	-	-	o	+	20
Kalatiira	<i>Sterna hirundo</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Lapintiira	<i>Sterna paradisaea</i>	-	-	+	-	-	-	+	o	+	2
Mustatiira	<i>Chlidonias niger</i>	-	-	-	+	+	-	+	o	+	18, 26
Riskilä	<i>Cephus grylle</i>	-	-	-	-	+	-	-	o	+	⊕
Pikkuruokki	<i>Plotus alle</i>	-	-	-	+	-	-	-	o	+	⊕
Kalliokyyhky	<i>Columba livia</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Uuttukyyhky	<i>Columba oenas</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	+	
Sepelkyyhky	<i>Columba palumbus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Turkinkyyhky	<i>Stepopelia decaocto</i>	+	+	+	+	+	+	+	(x)	+	
Turturikyyhky	<i>Stepopelia turtur</i>	+	-	-	-	+	+	-	(x)	+	14, 16
Käki	<i>Cuculus canorus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Huuhkaja	<i>Bubo bubo</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Tunturipöllö	<i>Nyctea scandiaca</i>	+	+	+	+	+	+	+	o	+	
Hiiripöllö	<i>Surnia ulula</i>	+	-	+	+	+	+	+	(x)	+	
Varpuspöllö	<i>Glaucidium passerinum</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Lehtopöllö	<i>Strix aluco</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Viirupöllö	<i>Strix uralensis</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Lapinpöllö	<i>Strix nebulosa</i>	+	+	+	+	+	+	+	(x)	+	
Sarvipöllö	<i>Asio otus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Suopöllö	<i>Asio flammeus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	+	
Helmipöllö	<i>Aegolius funereus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Kehräjä	<i>Caprimulgus europaeus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++	
Tervapääsky	<i>Apus apus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Kuningaskalastaja	<i>Alcedo atthis</i>	+	-	+	-	-	-	-	o	+	2
Sininärhi	<i>Coracias garrulus</i>	+	-	-	+	+	-	+	o	+	2
Harjalintu	<i>Upupa epops</i>	+	+	+	-	+	-	+	o	+	

Laji	Tiet. nimi	So	Yp	Jo	Fo	Ta	Hu	Ur	E	Y	V
Käenpiika	<i>Jynx torquilla</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	+++	
Harmaapäätikka	<i>Picus canus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++	
Palokärki	<i>Dryocopus martius</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Käpytikka	<i>Dendrocopos major</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Valkoselkätikka	<i>Dendrocopos leucotos</i>	+	+	+	+	+	+	+	(x)	+	
Pikkutikka	<i>Dendrocopos minor</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++	
Pohjantikka	<i>Picoides tridactylus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++	
Töyhtökiuru	<i>Galerida cristata</i>	-	-	+	-	-	-	-	o	+	✱
Kangaskiuru	<i>Lullula arborea</i>	+	-	-	+	+	-	+	(x)	+	
Kiuru	<i>Alauda arvensis</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Törmäpääsky	<i>Riparia riparia</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	+++	
Haarapääsky	<i>Hirundo rustica</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Räystäpääsky	<i>Delichon urbica</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Metsäkivirvinen	<i>Anthus trivialis</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Niittykirvinen	<i>Anthus pratensis</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	+++	
Lapinkirvinen	<i>Anthus cervinus</i>	-	-	-	+	+	-	+	o	+	
Keltavästäräkki	<i>Motacilla flava</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	+++	
Virtavästäräkki	<i>Motacilla cinerea</i>	-	-	+	-	-	-	-	o	+	✱
Västäräkki	<i>Motacilla alba</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Tilhi	<i>Bombycilla garrulus</i>	+	+	+	+	+	+	+	o	++++	①
Koskikara	<i>Cinclus cinclus</i>	+	+	+	+	+	+	+	o	+++	①
Peukaloinen	<i>Troglodytes troglodytes</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	+++	
Rautiainen	<i>Prunella modularis</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Punarinta	<i>Erithacus rubecula</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Satakieli	<i>Luscinia luscinia</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++	
Sinirinta	<i>Luscinia svecica</i>	+	+	+	+	+	+	+	o	++	
Mustaleppälintu	<i>Phoenicurus ochruros</i>	-	-	-	-	+	+	-	o	+	16
Leppälintu	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	+++	
Pensastasku	<i>Saxicola rubetra</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Kivitasku	<i>Oenanthe oenanthe</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++	
Sepelrastas	<i>Turdus torquatus</i>	+	+	+	+	+	+	+	o	+	
Mustarastas	<i>Turdus merula</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Räkättirastas	<i>Turdus pilaris</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Laulurastas	<i>Turdus philomelos</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Punakylkirastas	<i>Turdus iliacus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Kulorastas	<i>Turdus viscivorus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	+++	
Pensassirkkalintu	<i>Locustella naevia</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++	
Viitasirkkalintu	<i>Locustella fluviatilis</i>	+	-	+	+	+	+	+	x	+	
Ruokokerttunen	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Viitakerttunen	<i>Acrocephalus dumetorum</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++	
Luhtakerttunen	<i>Acrocephalus palustris</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++	
Rytikerttunen	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	+	+	+	+	+	-	+	x	++	
Rastaskerttunen	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	-	-	+	+	+	-	-	o	+	18
Kultarinta	<i>Hippolais icterina</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++	
Hernekerttu	<i>Sylvia curruca</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Pensaskerttu	<i>Sylvia communis</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Lehtokerttu	<i>Sylvia borin</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Mustapääkerttu	<i>Sylvia atricapilla</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	+++	
Idänuunilintu	<i>Phylloscopus trochiloides</i>	+	+	-	+	+	+	+	x	+	
Sirittäjä	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Tiltalti	<i>Phylloscopus collybita</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	+++	
Pajulintu	<i>Phylloscopus trochilus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Hippiäinen	<i>Regulus regulus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Harmaasiippo	<i>Muscicapa striata</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	+++	

Laji	Tiet. nimi	So	Yp	Jo	Fo	Ta	Hu	Ur	E	Y	V
Pikkusieppo	<i>Ficedula parva</i>	-	-	+	+	+	-	+	x	+	
Kirjosieppo	<i>Ficedula hypoleuca</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Viiksitimäli	<i>Panurus biarmicus</i>	-	-	-	-	-	-	+	o	+	
Pyrstötiaainen	<i>Aegithalos caudatus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++	
Hömötiaainen	<i>Parus montanus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Lapintiaainen	<i>Parus cinctus</i>	-	-	+	-	-	+	-	o	+	★
Töyhtötiaainen	<i>Parus cristatus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	+++	
Kuusitiaainen	<i>Parus ater</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	+++	
Sinitiaainen	<i>Parus caeruleus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Talitiaainen	<i>Parus major</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Pähkinänakkeli	<i>Sitta europaea</i>	+	+	+	+	+	+	+	o	+	
Puukiipijä	<i>Certhia familiaris</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	+++	
Kuhankeittäjä	<i>Oriolus oriolus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	+	
Pikkulepinkäinen	<i>Lanius collurio</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	+++	
Mustaotsalepinkäinen	<i>Lanius minor</i>	-	-	-	+	-	-	-	o	+	10
Isolepinkäinen	<i>Lanius excubitor</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++	
Närhi	<i>Garrulus glandarius</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Kuukkeli	<i>Perisoreus infaustus</i>	+	-	+	+	+	-	+	(x)	+	
Harakka	<i>Pica pica</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Pähkinähakki	<i>Nucifraga caryocatactes</i>	+	+	+	+	+	+	+	o	+++	⑥
Naakka	<i>Corvus monedula</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Mustavaris	<i>Corvus frugilegus</i>	+	+	+	+	+	+	+	o	+++	①
Varis	<i>Corvus cornix</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Korppi	<i>Corvus corax</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Kottarainen	<i>Sturnus vulgaris</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Punakottarainen	<i>Sturnus roseus</i>	-	-	+	-	-	-	-	o	+	★
Varpunen	<i>Passer domesticus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Pikkuvarpunen	<i>Passer montanus</i>	+	-	+	+	+	+	+	x	+	
Peippo	<i>Fringilla coelebs</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Järripeippo	<i>Fringilla montifringilla</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Viherpeippo	<i>Carduelis chloris</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Tikli	<i>Carduelis carduelis</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++	
Vihervarpunen	<i>Carduelis spinus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Hemppo	<i>Carduelis cannabina</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	+++	
Vuorihemppo	<i>Carduelis flavirostris</i>	-	-	+	+	+	-	+	o	+	
Urpainen	<i>Carduelis flammea</i>	+	+	+	+	+	+	+	(x)	++++	①
Tundraurpiainen	<i>Carduelis hornemanni</i>	-	-	+	+	+	+	+	o	+	
Kirjosiipekäpylintu	<i>Loxia leucoptera</i>	+	+	+	+	+	-	+	o	+	
Pikkukäpylintu	<i>Loxia curvirostra</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	+++	
Isokäpylintu	<i>Loxia pytyopsittacus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	+++	
Punavarpunen	<i>Carpodacus erythrinus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	+++	
Taviokuurna	<i>Pinicola enucleator</i>	+	+	+	+	+	+	+	o	+	
Punatulkku	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Nokkavarpunen	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	+	-	+	+	+	+	+	o	+	
Lapinsirkku	<i>Calcarius lapponicus</i>	+	+	+	+	+	+	+	o	+	
Pulmunen	<i>Plectrophenax nivalis</i>	+	+	+	+	+	+	+	o	+++	①
Keltasirkku	<i>Emberiza citrinella</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Peltosirkku	<i>Emberiza hortulana</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	+++	
Pohjansirkku	<i>Emberiza rustica</i>	-	+	+	+	+	+	+	x	++	
Kultasirkku	<i>Emberiza aureola</i>	-	-	-	+	-	-	-	o	+	16
Pajusirkku	<i>Emberiza schoeniclus</i>	+	+	+	+	+	+	+	x	++++	
Harmaasirkku	<i>Emberiza calandra</i>	-	-	-	-	-	-	+	o	+	★

Laji	Tiet. nimi	So	Yp	Jo	Fo	Ta	Hu	Ur	E	Y	V
Nisäkkäät, MAMMALIA											
Siili	<i>Erinaceus europaeus</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	+++	
Metsäpäästäinen	<i>Sorex araneus</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	++++	
Idänpäästäinen	<i>Sorex caecutiens</i>	-	+	-	-	+	-	-	X	++	21
Vaivaispäästäinen	<i>Sorex minutus</i>	+	-	+	+	+	-	+	X	++	
Vesipäästäinen	<i>Neomys fodiens</i>	+	-	+	+	+	-	+	X	++	
Maamyyrä	<i>Talpa europaea</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	++	
Viiksisiippa	<i>Myotis mystacinus</i>	-	-	-	-	-	-	+	X	?	
Isoviiksisiippa	<i>Myotis brandtii</i>	+	-	-	-	-	-	+	X	?	
Vesisiippa	<i>Myotis daubentoni</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	++++	
Isolepakko	<i>Nyctalus noctula</i>	+	-	-	-	-	-	+	O	+	⊛
Pohjanlepakko	<i>Eptesicus nilssoni</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	+++	
Korvayökkö	<i>Plecotus auritus</i>	+	-	+	+	+	+	+	X	+++	
Orava	<i>Sciurus vulgaris</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	++++	
Liito-orava	<i>Pteromys volans</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	++	
Metsäsopuli	<i>Myopus schisticolor</i>	-	-	-	-	-	-	+	X	++	21
Metsämyyrä	<i>Clethrionomys glareolus</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	++++	
Vesimyyrä	<i>Arvicola terrestris</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	++++	
Piisami	<i>Ondatra zibethicus</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	++++	
Peltoomyrä	<i>Microtus agrestis</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	++++	
Idänkenttämyyrä	<i>Microtus rossiaemeridionalis</i>	+	-	+	+	-	-	+	X	+++	
Vaivahiiri	<i>Micromys minutus</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	+++	
Metsähiiri	<i>Apodemus flavicollis</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	++++	
Peltohiiri	<i>Apodemus agrarius</i>	-	-	+	-	-	-	-	X	+	27
Mustarotta	<i>Rattus rattus</i>	+	+	+	+	+	+	+	-	-	⊛
Rotta	<i>Rattus norvegicus</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	++++	
Kotihiiri	<i>Mus musculus</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	+++	
Koivuhiiri	<i>Sicista betulina</i>	+	-	-	+	+	-	+	X	++	28
Susi	<i>Canis lupus</i>	+	+	+	+	+	+	+	O	+	
Kettu	<i>Vulpes vulpes</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	++++	
Supikoira	<i>Nyctereutes procyonoides</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	++++	
Karhu	<i>Ursus arctos</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	++	
Kärppä	<i>Mustela erminea</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	++	
Lumikko	<i>Mustela nivalis</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	++	
Vesikko	<i>Mustela lutreola</i>	+	+	+	+	+	+	+	-	-	⊛
Minkki	<i>Mustela vison</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	++++	
Hilleri	<i>Mustela putorius</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	++	
Näätä	<i>Martes martes</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	++++	
Ahma	<i>Gulo gulo</i>	-	-	-	-	+	-	+	O	+	27
Mäyrä	<i>Meles meles</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	++++	
Saukko	<i>Lutra lutra</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	++	
Ilves	<i>Lynx lynx</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	++	
Metsäjänis	<i>Lepus timidus</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	++++	
Rusakko	<i>Lepus europaeus</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	++++	
Villisika	<i>Sus scrofa</i>	+	-	+	+	+	-	+	O	+	29
Kuusipeura	<i>Dama dama</i>	+	-	-	+	+	+	+	X	+	21
Valkohäntäpeura	<i>Odocoileus virginianus</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	++++	
Hirvi	<i>Alces alces</i>	+	+	+	+	+	+	+	X	++++	
Metsäkauris	<i>Capreolus capreolus</i>	+	+	+	+	+	-	+	X	++	28

YHTEENVETO:

Luokka		So	Yp	Jo	Fo	Ta	Hu	Ur	L-Häme
Ympyräsuiset	CEPHALASPIDOMORPHI	1	1	1	1	1	-	-	1
Luukalat	OSTEICHTHYES	28	17	25	24	25	15	22	29
Sammakkoeläimet	AMBHIBIA	3	3	3	4	4	3	4	4
Matelijat	REPTILIA	4	4	4	4	4	4	4	4
Linnut	AVES	188	183	211	220	224	179	216	250
Nisäkkäät	MAMMALIA	43	35	40	40	42	34	46	48
Yhteensä		267	243	284	293	300	235	292	336

VIITELUETTELO:

1. KOLI 1993	16. KETTUNEN 1988
2. FLHM:n kokoelmat	17. KANGASNIEMI 1993
3. ANON. 1995	18. ALHAINEN & al. 1978
4. SUORANTA 1994	19. MIIKKULAINEN 1975
5. FISKAR & al. 1976	20. KETTUNEN 1991
6. KETTUNEN 1987 ja 1988	21. BRANDER & al. 1972
7. RIIHIMÄKI 1990	22. KETTUNEN 1994
8. AALTO & KANGASNIEMI 1992	23. MIIKKULAINEN 1976
9. MÄKELÄ 1997	24. BRANDER 1963
10. ANON. 1993	25. KETTUNEN 1993
11. MÄKELÄ 1996	26. NUMMELA 1981
12. KETTUNEN 1981	27. SUORANTA 1987a ja b
13. NUMMELA 1987	28. SUORANTA 1995a ja b
14. KETTUNEN 1987	29. FISKAR & SUORANTA 1984
15. ALHAINEN 1985	

KIITOKSET

Kiitämme kaikkia, jotka ovat antaneet havaintojaan ja tietojaan käyttöömmme. Erityiskiitos dosentti Lauri Kolille, joka on monin tavoin auttanut meitä kalojen osalta. Kiitämme myös Suomen Kulttuurirahaston Hämeen rahastoa, jonka apuraha mahdollisti tämän kirjoituksen laatimisen ja painattamisen.

KIRJALLISUUTTA

AALTO, TAPIO & KANGASNIEMI, MARKKU 1992: Pirkanmaan harvinaisuudet 1990 (Rare birds in Pirkanmaa 1990). – Lintuviesti 3, 96–102.

ALHAINEN, JOUKO 1985: Huomionarvoisia havaintoja. – Lounais-Hämeen Linnut 2, 25.

ALHAINEN, J. & al. 1978: Lintuhavaintoja Lounais-Hämeestä. (Ornithologische Beobachtungen in Südwest-Häme.) – Lounais-Hämeen Luonto 61, 22–24.

ANON. 1993: Aluerariteettitoimikunnan hyväksymät havainnot harvinaisista linnuista. – Lounais-Hämeen Linnut 10, 62.

ANON. 1995: Hyväksytyt havainnot harvinaisista linnuista – Lounais-Hämeen Linnut 11, 60.

BRANDER, T. 1963: Keräkurmitsa, *Charadrius morinellus* L., vierailmassa Urjalassa. (Der Mornellregenpfeifer, *Charadrius morinellus* L. in Urjala zu Gaste.) – Lounais-Hämeen Luonto 14, 7–9.

BRANDER, T. 1980: Huomionarvoisia ornitologisia havaintoja Lounais-Hämeestä 1979 ja 1980. (Beachtenswerde ornithologische Beobachtungen in Südwest-Häme 1979 und 1980.) – Lounais-Hämeen Luonto 65, 37–39.

BRANDER, T. & al. 1961: Lounais-Hämeen selkärankaaiset, Vertebrata. (Sydvästra Tavastlands ryggradsdjur, Vertebrata.) – (Wirbeltiere, Vertebrata, von SW-Häme.) – Lounais-Hämeen Luonto 11, 55–63.

BRANDER, T. & al. 1972: Selkärankaishavaintoja Lounais-Hämeestä. (Vertebratenbeobachtungen in Südwest-Häme.) – Lounais-Hämeen Luonto 44, 75–87.

FISKAR, M. & al. 1976: Tammelan seudun linnusto 1970 - 1976. (Die Vogelwelt der Gegend von Tammela 1970 - 1976.) – Lounais-Hämeen Luonto 58, 3–20.

FISKAR, MUISTO & SUORANTA, ANTERO 1983: Selkärankaishavaintoja Lounais-Hämeestä (Wirbeltierbeobachtungen in Südwest-Häme). Lounais-Hämeen Luonto 69, 30–31.

FISKAR, MUISTO & SUORANTA, ANTERO 1984: Havaintoja selkärankaaisista Tammelassa 1983 ja Tammelan villisioista, *Sus scrofa*, 1980-luvulla (Wirbeltierbeobachtungen, besonders über das Schwarzwild, in Tammela in den Jahren 1980 - 1983). – Lounais-Hämeen Luonto 70, 41–42.

JÄRVINEN, MIKA 1980: Lintuhavaintoja Lounais-Hämeestä 1979. (Ornithologische Beobachtungen in Südwest-Häme 1979.) – Lounais-Hämeen Luonto 65, 29–30.

KANGASNIEMI, MARKKU 1993: Pirkanmaan harvinaisuudet 1991 (Rare birds in Pirkanmaa 1991.) – Lintuviesti 4, 145–150.

- KETTUNEN, JORMA 1980: Poimintoja muistiinpanoistani lintuhavainnoista Tammelassa 1970-luvulla. (Auszüge aus meinem Notizbuch über ornithologische Beobachtungen in Tammela aus den 1970er Jahren.) – Lounais-Hämeen Luonto 65, 30–32.
- KETTUNEN, JORMA 1981: Lintuhavaintoja Tammelassa 1980. (Ornithologische Beobachtungen in Tammela 1980.) – Lounais-Hämeen Luonto 66, 68–70.
- KETTUNEN, JORMA 1982: Lintuhavaintoja Tammelassa 1981. (Ornithologische Beobachtungen in Tammela 1981.) – Lounais-Hämeen Luonto 67, 37–39.
- KETTUNEN, JORMA 1984: Lintuhavaintoja Tammelassa 1983. (Ornithologische Beobachtungen in Tammela 1983.) – Lounais-Hämeen Luonto 70, 42–43.
- KETTUNEN, JORMA 1986: Lintuhavaintoja Tammelassa 1985. (Bird observations in Tammela in 1985.) – Lounais-Hämeen Luonto 73, 23–24.
- KETTUNEN, JORMA 1987: Alueriteettitoimikunnan hyväksymät harvinaisuushavainnot. – Lounais-Hämeen Linnut 5, 48–50.
- KETTUNEN, JORMA 1988: Art:n hyväksymät havainnot 1988. – Lounais-Hämeen Linnut 6, 54–55.
- KETTUNEN, JORMA 1991: Alueriteettitoimikunnan hyväksymät havainnot. – Lounais-Hämeen Linnut 8, 48.
- KETTUNEN, JORMA 1992: Ensihavainnot 1992. – Lounais-Hämeen Linnut 9, 12–15.
- KETTUNEN, JORMA 1993: Ensihavainnot 1993. Lounais-Hämeen Linnut 10, 30–32.
- KETTUNEN, JORMA 1994: Lintuhavaintoja Lounais-Hämeestä, etenkin Tammelasta vuosilta 1988-1993. (Bird observations in South-West Häme, particularly Tammela, in 1988 -1993.) – Lounais-Hämeen Luonto 81, 24–26.
- KOLI, LAURI 1993: Someron vedet. – Somero. 134 pp.
- MIKKULAINEN, ARTO 1975: Lintuhavaintoja Tammelassa ja Forssassa 1970 - 1975. (Ornithologische Beobachtungen in Tammela und Forssa 1970 - 1975.) – Lounais-Hämeen Luonto 53, 18–21.
- MIKKULAINEN, ARTO 1976: Lisätietoja lintuhavainnoistani Tammelassa 1975. (Weiteres zu meinem ornithologischen Beobachtungen in Tammela 1975.) – Lounais-Hämeen Luonto 57, 37–38.
- MIKOLA, JAAKKO 1980: Intianhanhia, *Anser indicus*, Latham, 1790, Loimijoella Jokioisissa. (Die Streifengans, *Anser indicus*, Latham, 1790, am Fluss Loimijoki in Jokioinen.) – Lounais-Hämeen Luonto 65, 33–37.
- MÄKELÄ, RAINER 1996: Pirkanmaan harvinaisuudet 1992 (Rare birds in Pirkanmaa 1992). – Lintuviesti 4, 112–133.

MÄKELÄ, RAINER 1997: Pirkanmaan harvinaisuudet 1993 (Rare birds of Pirkanmaa 1993). – Lintuviesti 1, 2–25.

NUMMELA, JORMA 1981: Lintuhavaintoja Urjalassa 1979-1981. (Ornithologische Beobachtungen in Urjala 1979 - 1981.) – Lounais-Hämeen Luonto 66, 132.

NUMMELA, JORMA 1987: Lintuhavaintoja Urjalasta. – Lounais-Hämeen Linnut 5, 27.

RIIHIMÄKI, JOUNI 1990: Pirkanmaan harvinaisuudet 1988 (Rare birds in Pirkanmaa 1988). – Lintuviesti 1, 38–41.

SUORANTA, ANTERO 1986: Selkärankaishavaintoja Lounais-Hämeestä 1985. (Beobachtungen über Wirbeltiere in Südwest-Häme in 1985.) – Lounais-Hämeen Luonto 73, 27–28.

SUORANTA, ANTERO 1994: Myrskykeiju, *Oceanodroma leucorhoa*, Vieill, löytynyt Tammelasta. [Leach's petrel, *Oceanodroma leucorhoa*, found in Tammela (SW Häme) in 1993.] – Lounais-Hämeen Luonto 81, 44–45.

SUORANTA, ANTERO 1995a: Nisäkäshavaintoja Lounais-Hämeestä 1990-luvulla. – Lounais-Hämeen Luonto 82, 20.

SUORANTA, ANTERO 1995b: Observations on mammals in South-West Häme in the 1990's. – Lounais-Hämeen Luonto 82, 21.

SUORANTA, ANTERO 1997a: Peltohiiri (*Apodemus agrarius*) ja ahma (*Gulo gulo*) tavattu Lounais-Hämeestä. – Lounais-Hämeen Luonto 84,

SUORANTA, ANTERO 1997b: *Apodemus agrarius* and *Gulo gulo* found in SouthWest Häme. – Lounais-Hämeen Luonto 84,